

Ворог усього світу

Джек Лондон

Це Сайлес Банерман кінець кінцем вистежив ученого чарівника й надворога людства Еміля Глюка. Зізнання Глюкове, перед тим як він пішов на електричне крісло, добре висвітлює цілий ряд багатьох неначе окремих таємничих подій, що так схвилювали цілий світ між роками 1933 та 1941. Після опублікування цього неабиякої ваги документа громадськість нарешті довідалася, що існував певний зв'язок між замахом на португальського короля й королеву і вбивством нью-йоркських полісменів. Вчинки Еміля Глюка були огидні, а проте ми не можемо не відчувати деякого жалю до цього нещасного, потворного й зневаженого генія. Про цей бік його життєпису досі не говорено, але з його зізнань та сили-силенної свідчень, документів і мемуарів ми маємо змогу досить вірогідно змалювати його точний портрет і з'ясувати ті чинники та впливи, що виробили з нього людську потвору, що гнали його далі й далі жахливою стежкою, на яку він ступив.

Еміль Глюк народився в Сіракузах, штат Нью-Йорк, 1895 року. Його батько, Джозеф Глюк, був співробітником спеціальної поліції та нічним сторожем. У 1900 році він несподівано помер від запалення легенів. Мати Емілева, гарненька тендітна жінка, що до одруження працювала модисткою, втративши чоловіка, з великого лиха й собі померла. Ця чулість матері перейшла у спадок хлопцеві, хворобливо в ньому розвинувшись.

З 1901 року шестирічний Еміль перейшов жити до своєї тітки — місіс Ен Бартел. Вона була матирина сестра, але не мала в своїх грудях доброго почуття до вразливого хлопця. Ен Бартел була дріб'язкова, обмежена й нечула жінка. До того ж її обсіли злидні, а чоловік у неї виявився ледащо й заброда. Малий Еміль Глюк був не потрібний їй, і Ен Бартел запевне вже довела йому цей факт. Як із ним велися у ці ранні його роки, видно з такого випадку.

Проживши в домі Бартелів трохи понад рік, Еміль перебив собі ногу. Він скалічився, граючись на даху, — ніякі заборони не завадять хлопцям це робити, скільки світ світом. Нога зламалася в двох місцях між коліном і стегном. Еміль, що його підтримували перелякані товариші, насилу доволікся до тротуару перед домом, де й зомлів. Сусідські дітлахи боялися сварливої худолі жінки, яка панувала в домі Бартелів, але тепер вони наважились подзвонити і сказали Ен Бартел про нещасливу пригоду. Та навіть не глянула на хлопчину, що лежав немичний па тротуарі, і, хряснувши дверима, повернулася до своєї балії. Час минав. Надворі замжило, Еміль Глюк опритомнів і лежав, ридаючи, під дощем. Ногу треба було відразу вправити, а так — швидко почалося запалення. Врешті-решт, години через дві, обурені сусідки почали докоряти Ен Бартел. Тоді вона вийшла й глянула на хлопчину. Штовхнувши його, безпорадного, погою в бік, вона зняла істеричний крик, що це, мовляв, не її дитина і що треба викликати карету, щоб відвезти хлопця до міської лікарні. Потім вона

повернулася в дім.

Тоді одна жінка, Елізабет Шепстоун, підійшла до малого, оглянула його й поклала на зняту віконницю. Це вона, відштовхнувши Ен Бартел, внесла хлопця в дім і послала по лікаря. Коли лікар прибув, Ен Бартел як стій заявила, що не платитиме за його послуги. Два місяці пролежав малий Еміль у ліжку; перший місяць лежав на спині, і ніхто ні разу навіть не перевернув його; лежав він занедбаний, самотній, і тільки зрідка хлопця безплатно відвідував лікар, і без того переобтяжений. Еміль не мав цяцьок, анічогісінько, чим скоротив би собі довгі й нудні години. Жодного ласкавого слова не промовлено до нього, ніхто не погладив рукою йому чола, ані разу не доторкнувся його ласкаво — нічого він не зазнав, окрім грубості й докорів Ен Бартел та повсякчасних нагадувань, що він нікому не потрібний. Тож зрозуміла річ, що таке оточення породило в самотньому, покинутому хлопцеві гіркоту й ворожість супроти ближніх, і це почуття пізніше знайшло вияв у його страшних вчинках, що вжахнули весь світ.

Може здатися дивним, що Еміль Глюк завдяки Ен Бартел дістав освіту в університеті, але пояснення просте. Її нездара-чоловік, покинувши жінку, подався на золоті розсипища Невади і повернувся до неї зверхмільйонером. Ен Бартел ненавиділа хлопця і негайно відіслала його за сто миль у Фарістаунську приватну школу. Сором'язна й чутлива, самотня й незрозуміла була його мала душа, а у Фарістауні йому жилося ще самотніше, ніж будь-де. Він ніколи не їздив на вакації та свята додому, як інші хлопці. Натомість він блукав по спустілих приміщеннях і в садку, самотній, незрозумілий служникам та садівникам; він багато читав — це теж пригадувано потім — і цілі дні проводив у полі або біля каміна, завжди втупивши очі в якусь книжку. Тоді ж він зіпсував собі зір і був змушений носити окуляри, що опісля так вирізнялися на його фотографіях, уміщених у газетах 1941 року.

Він був непересічним учнем. Якби схотів, то був би й дуже старанним, але цього він не потребував. Один погляд у текст — і він уже знав його. Наслідком було те, що за півроку він прочитував силу-силенну додаткової лектури і за цей час набував більше знань, як інший студент за шість років. У 1909 році, заледве чотирнадцятиліток, він уже був досить підготовлений ("більше ніж підготовлений", — як казав директор школи), щоб вступити до Йельського чи Гарвардського університету. Але в цьому став на заваді замолодий вік, і ось у 1909 році ми бачимо хлопця студентом старовинного Боуднівського коледжу. 1913 року він закінчив його з найвищою відзнакою і одразу ж виїхав з професором Бредлафом у Берклі, штат Каліфорнія. За все своє життя Еміль Глюк мав тільки одного друга — це професора Бредлафа. Через хворі легені професор мусив переїхати з Мейну до Каліфорнії, де йому запропонували кафедру в університеті штату. Протягом 1914 року Еміль Глюк слухав спеціальний курс у Берклі. Наприкінці того року дві смерті цілковито змінили його становище в житті. Смерть професора Бредлафа забрала в нього єдиного друга, а смерть Ен Бартел позбавила його грошей. Ен Бартел, до кінця життя ненавидячи нещасного хлопця, заповіла йому тільки-но сто доларів.

Наступного року, мавши двадцять років, Еміль Глюк став викладачем хімії в

Каліфорнійському університеті. Тут спокійно минали його роки; він справно виконував свою роботу, діставав за неї платню і — все не облишаючи науки — здобув із півдесятка вчених ступенів. Він став, між іншим, доктором соціології, доктором філософії, доктором природознавства, хоча згодом світ його знав просто як професора Глюка.

Йому було двадцять сім років, коли він уперше прославився в газетах, видавши свою працю "Стать і поступ" — грубезний том на понад сімсот сторінок друку, ретельно й дбайливо написану студію, надзвичайно оригінальну висновками. Книгу ту і досі вважають віхою в історії та філософії шлюбу. То була книга для фахівців, і автор і не сподівався, щоб вона викликала ширшу цікавість. Але в останньому розділі Глюк в яких-небудь трьох рядках висловився, чисто гіпотетично, про бажаність пробного шлюбу. І от газети підхопили ті рядки й таку "закрутили веремію", як мовилося в той час, що цілий світ узяв на глузи Еміля Глюка — молодого двадцятисемірічного професора в окулярах. Його знімали фотографи, на нього напосідали репортери, в жіночих клубах скрізь по країні приймали резолюції, засуджуючи його неморальні теорії; в законодавчих зборах штату, обговорюючи питання про дотацію університетові, поставлено вимогу перше усунути з роботи Еміля Глюка. Причому, ніхто з гонителів Глюка не читав тієї його книги: для них вистачало й трьох перекручених рядків у газеті. Отак і зародилася зненависть Еміля Глюка до журналістів. Через них серйозна, цінна праця шести років стала посміховищем і набула лихої слави. До самої смерті, на превеликий жаль журналістів, він не міг їм подарувати цього.

Тоді ще в одному завинили перед ним газети. П'ять років після виходу своєї книги він мовчав, а мовчати самотній людині це не гаразд. Кожен співчував би жахливій самотності Еміля Глюка в тому багатолюдному університеті, де він не мав друзів, які висловили б йому співчуття. Єдиною втіхою були для нього книжки, і він читав, поглинав їх просто безлік. Аж ось 1927 року він прийняв запрошення виступити в "Товаристві людських інтересів" в Емеривілі. Він не покладався на свою красномовність, і коли ми пишемо ці рядки, перед нами лежить примірник його доповіді. Це була поміркована наукова, стримана у викладі і, треба додати, консервативна в поглядах праця. Але в одному місці він зауважив таке (я цитую): "В суспільстві наростає індустріальна й соціальна революція". Меткий репортер вихопив слово "революція", вирвав з контексту і, підтасувавши слова, змалював Еміля Глюка чистим анархістом. І враз блискавкою пробігло по дратах: "Професор Глюк — анархіст", і в усіх газетах країни виразно підкреслено ту думку.

Попередні газетні звинувачення він ще пробував заперечувати, але тепер мовчав. Зневіра роз'їдала йому душу. Університетські науковці наполягали, щоб він захищався, але Глюк похмуро відмовився; він навіть не захотів оприлюднити тексту своєї доповіді, дарма що йому загрожувало звільнення з роботи. Він відмовився добровільно піти у відставку — і був звільнений з університету. Треба додати, що на ректора й управу університету зроблено політичний тиск.

Гнаний, зацькований і незбагнений, покинутий і самотній, він не пробував відстоювати себе. Все життя його кривдили, і за все життя він нікого не скривдив. Але

гірка чаша його була ще не вщерть повна.

Втративши посаду і будь-який заробіток, він почав шукати роботи. Попервах він влаштувався на металевому заводі у Сан-Франціско, де виявив себе найкращим креслярем. Там він уперше докладно познайомився з військовими суднами та їхньою конструкцією. Але репортери і тут його виявили й докладно розписали в новій професії. Він негайно кинув ту роботу і знайшов іншу; та коли репортери вигнали його ще з півдесятка місць, загартувався і перестав зважати на зухвалі переслідування газет. Це сталося тоді, коли він відкрив гальванопластичний заклад на Телеграф-авеню в Окленді. Майстерня була невелика, і працювало в ній троє дорослих та двоє хлопчаків. Сам Глюк гибів дуже багато. День у день, як заявив полісмен Кер'ю, свідок, він не залишав майстерні аж до першої та другої години ночі. Десь у цей період він закінчив удосконалювати запальник для газомотора, і відрахування за патент кінець кінцем збагатили його.

Відкрив він свою гальванопластичну майстерню напровесні в 1928 році і того самого року нещасливо закохався в Айрен Теклі. Годі й дивуватися, що кохання такої незвичайної людини, як Еміль Глюк, теж було незвичайне. Мало що обдарований, самотній, маючи хворобливу вразливість, він ще й зовсім не знався на жіноцтві. Хоч бажання прибоєм затоплювали його істоту, він не годен був знайти для них найвідповідніший вияв. Його надмірна соромливість тільки утруднювала йому залицяння. Айрен Теклі була собі гарненька дівчина, але обмежена й легковажна. Вона працювала в маленькій кондитерській, що навпроти Глюкової майстерні. Він, бувало, заходив туди випити содової води з лимонним соком до морозива і подивитися на неї. Дівчина його немов не помічала і тільки заgravала з ним. Він "дивак", казала вона; а іншим разом називала його "хімерником", показуючи, як він сидить по другий бік прилавка й придивляється до неї крізь окуляри, червоніючи й ніяковіючи, коли вона поглядає на нього, і як він подеколи виходить з кондитерської вкрай збентежений.

Глюк робив їй найдивовижніші подарунки: то срібний чайний сервіз, то діамантовий перстень, то хутро, то театральний бінокль, то багатотомну "Історію світу", а то ще мотоцикл, увесь посріблений в його майстерні. Та ось об'явився коханець дівчини, зайняв тверду позицію, дуже розлютився і примусив її повернути Глюкові весь його чудний асортимент подарунків. Той чоловік, Вільям Шербурн, був здоровань, тупоголовий, з великими щелепами; вийшовши з робітничого середовища, він швидко досяг успіху як дрібний будівельник-підрядник. Глюк нічого не розумів. Він намагався з'ясувати все і пробував поговорити з дівчиною, коли вона ввечері йшла з роботи додому. Вона пожалілась Шербурнові, і одного вечора той побив Глюка. Побив страшенно, бо в записах шпиталю Червоного Хреста значилося, що Глюк, після того як привезено його ввечері, пролежав там цілий тиждень.

Та Еміль Глюк усе ще нічого не розумів. Він і далі домагався від дівчини пояснень. Боячися Шербурна, вія звернувся до начальника поліції за дозволом носити револьвер, але йому відмовлено. Журналісти, своїм звичаєм, використали цей факт для сенсації. І ось тоді, за шість днів до шлюбу з Шербурном, було вбито Айрен Теклі. Це трапилось

уночі проти неділі. Вона допізна працювала в кондитерській і вийшла звідти після одинадцятої години з тижневим заробітком у гаманці. Проїхавши Сан-Пабло-авеню до Тридцять Четвертої вулиці, вона зійшла з трамвая і мала пройти до дому ще три квартали. Тоді її востаннє бачили живою. Другого ранку її знайшли задушеною на пустирі.

Еміля Глюка негайно заарештували. Ніщо не могло його врятувати. Його обвинуватили не за правдивими свідченнями, а за свідченнями, підтасованими оклендською поліцією. Можна напевно сказати, що більшість свідчень було сфабриковано. Усні свідчення капітана Шігена були явним клятвопорушенням, бо потім виявилося, що він тієї ночі був зовсім не біля пустиря, де трапилося вбивство, а за містом, у дачній околиці на дорозі Сан-Леандро. Нещасного Глюка засудили на довічне ув'язнення в Сан-Квентінській тюрмі, але газети й публіка нарікали, що присуд неправильний, — йому, мовляв, треба було винести смертний вирок.

Глюк увійшов у Сан-Квентін 17 квітня 1929 року. Це було на тридцять четвертому році його життя. За три з половиною роки самотинного ув'язнення він мав доволі часу поміркувати про людську несправедливість, і в ньому глибоко закоренилася запекла зненависть до всього людства. За той же самий час він зробив три діла: написав славетний трактат "Людська моральність", знамениту брошуру "Розсудливий злочинець" і виробив свій жахливий і моторошний план помсти. Те єдине в своєму роді знаряддя помсти навіяв йому один випадок, що трапився в його гальванопластичній майстерні. У своєму зізнанні Глюк заявив, що, сидячи в тюрмі, він теоретично розробив по змозі кожну деталь так, щоб, звільнившись, одразу ж привести в дію свою мстивість.

Його звільнення справило сенсацію. Але те звільнення неймовірно і злочинно зволікали бездушні бюрократи-законники. Першого лютого 1932 року був підстрелений бандит Тім Гезвел, коли він пробував пограбувати одного громадянина на Підмонтському горбі. Тім Гезвел три дні конав і за цей час не тільки признався в убивстві Айрен Теклі, а ще й дав переконливі докази тому. Берт Денікер, в'язень, що вмирав від сухот у Фолсомській тюрмі, був заплутаний у цю справу як співучасник і теж признався. Тепер неможливо нам і збагнути, чому так довго зволікало тогочасне судочинство. У лютому доведено, що Еміль Глюк не винний, а звільнено його, проте, тільки в жовтні. Вісім місяців помилково засуджений мусив терпіти незаслужену кару. Це, безперечно, не улагіднювало йому вдачі, і ми можемо добре собі уявити, який біль роз'їдав його душу протягом тих жахливих восьми місяців.

Вийшовши на волю восени 1932 року, він, як уже повелося, знов потрапив на зуби газетярам. Газети, замість того щоб висловити глибокий жаль, і далі його переслідували, знаходячи в ньому сенсаційну поживу. Найзаповзятішим виявився "Вісник Сан-Франціско". Джон Гартвел, видавець тієї газети, заходився теоретизувати з приводу зізнань обох злочинців і доводив, що, кінець кінцем, за вбивство Айрен Теклі повинен відповідати Глюк. І Гартвел загинув. Шербурн теж загинув, а полісмен Філіпс був прострелений у ногу і мусив кинути роботу в оклендській поліції.

Убивство Гартвела довго залишалося таємничим. У ту хвилину він сидів сам у своїй

редакційній конторі. Конторський хлопець почув револьверний постріл і, кинувшись у кабінет, побачив, що Гартвел помирає у своєму кріслі. Поліцію збентежило не тільки те, що він був убитий із власного револьвера, а й те, що револьвер вистрелив з шухляди його столу. Куля пробила шухляду й пройшла глибоко в тіло. Поліція відкинула думку про самогубство, а думку про вбивство відхилила як абсурдну і всі обвинувачення скерувала на компанію бездимного пороху "Еврика". Поліція пояснила, що постріл стався сам, і хіміків цієї компанії дуже настрахали на допиті. Та хіба поліція могла знати, що навпроти через вулицю в Торговому домі Еміль Глюк наймав кімнату № 633 і був там саме в той момент, коли так таємниче вистрелив Гартвелів револьвер!

Тоді ще не пов'язували смерті Гартвела зі смертю Вільяма Шербурна. Шербурн мешкав у будинку, що спорудив для Айрен Теклі. Одного ранку в січні 1933 року його знайшли вбитим. Слідчий дійшов висновку про самогубство, бо Шербурн був убитий з власного револьвера. Тієї ж ночі трапився цікавий випадок: підстрелено полісмена Філіпса, що стояв на тротуарі біля будинку Шербурна. Поранений доліз до поліційного телефону на розі вулиці і викликав швидку допомогу. Полісмен твердив, що хтось іззаду вистрелив йому в ногу. Нogu прошили три кулі 38-го калібру, і їй довелося ампутувати. Та коли поліція виявила, що поранення заподіяне його власним револьвером, Філіпса взяли на сміх і напалися на нього, що він був тоді п'яний. І хоч як він запевняв, що не брав і краплі в рот, хоч він наполягав, що револьвер був у нього в кобурі, що він і пальцем до нього не торкався, його звільнили з посади. Зізнання Глюкове шість років по тому зняло з бідолашного полісмена ганьбу; він і досі живий, при доброму здоров'ї і одержує від міста пристойну пенсію.

Еміль Глюк, позбувшись своїх безпосередніх ворогів, почав шукати ширшого поля діяльності, хоч його ворожість до журналістів та поліції повсякчас лишалася невтоленна. Поки він сидів у в'язниці, зростали відрахування на його винахід запальника для газомотора, та й далі їх рік у рік більшало. Він був незалежний і мав змогу скрізь мандрувати по світі із своєю потворною жадобою помсти. Він став маніяком і анархістом, тільки не ідейним анархістом, а просто насильником. Можливо, це не те слово, бо краще б назвати його нігілістом або ж руйнівником. Відомо, що ні з якою групою терористів він не був зв'язаний. Він сам-один виконував усі акції, але терор і винищення, які він чинив, були в тисячу разів більші за ті, що заподіяли всі терористичні групи разом узяті.

Свій від'їзд з Каліфорнії він відзначив, висадивши в повітря форт Мейсон. У своєму зізнанні він говорив про це як про невеличкий експеримент, пробу руки. Протягом восьми років мандрував по світу Глюк — таємниче страховисько, руйнуючи майна на сотні мільйонів доларів і винищуючи безліч людських душ. Єдиним позитивним наслідком його жахливих дій було знищення терористів. Щоразу після якогось його виступу поліція облавою забирала терористів усієї околиці, і чимало з них було скарано. В самому тільки Римі після вбивства італійського короля страчено сімнадцять чоловік.

Мабуть, найдивовижнішим досягненням Глюка було вбивство португальських

короля й королеви. Це трапилося в день їхнього шлюбу. Проти терористів ужили всіх запобіжних заходів і шлях до собору по лісабонських вулицях оточили подвійними шерегами війська, саму карету супроводив ескадрон з двохсот кавалеристів. Коли раптом сталося щось дивовижне. Самі почали стріляти автоматичні рушниці кавалеристів і поряд — подвійних шерегів піхоти. Зчинився розколот, цівки рушниць, стріляючи, поверталися на всі боки. Різанина сталася жахлива — коні, солдати, глядачі й король з королевою були подірвані кулями. До всього того рейваху двох терористів, у різних кінцях юрби позаду піхоти, розірвали їхні ж такі бомби. Ті бомби вони мали намір кинути при нагоді. Та хто міг подумати, до чого дійдеться? Вибух бомб спричинив страшенну паніку і збільшив безладдя; гадали, що то була частина загального нападу.

Вражало те, що не можна було пояснити, як військо поводитися, з своїми самострільними рушницями. Годі було припустити, що воно теж у змові, однак там лежали сотні вбитих сліпими кулями, і серед них — король та королева. З другого боку, найбільше пантеличило, що сімдесят відсотків солдатів самі себе повбивали або поранили. Дехто пояснював це тим, що, мовляв, вірні королеві піхотинці відкрили вогонь проти зрадників, які наскочили на королівську карету. Однак жодне свідчення вцілілих очевидців цього не підтверджувало, дарма що багатьох із них узято на тортури. Вони вперто товкли своє: що зовсім не стріляли зі своїх рушниць, а що рушниці самі собою стріляли. Хіміки їх висміяли і сказали, що, може, якийсь там набій з новим бездимним порохом і міг сам вибухнути, але неймовірно й неможливо, щоб в одному місці стільки рушниць разом стрільнули. Зрештою, так і не з'ясовано цього дивовижного випадку. На всьому світі думали, що все трапилося через сліпу паніку гарячкових латинян, переляканих (такі насправду) вибухом двох бомб терористів. У зв'язку з цим згадали кумедну сутичку, що сталася багато років тому між російським флотом та англійськими рибальськими човнами[29].

А Еміль Глюк хихотів собі і далі провадив своєї. Він знав, у чім річ. Але як про це було знати світові? На таємницю Глюк випадково натрапив у своїй колишній гальванопластичній майстерні на Телеграф-авеню в Окленді. Це трапилося саме тоді, коли Терстонська енергетична компанія встановила біля майстерні бездротову телеграфну станцію. Незабаром його гальванічна ванна вийшла з ладу. Обмотка ванни мала багато зіпсованих контактів, і, приглянувшись, Глюк виявив цілий ряд "спікань" у пошкоджених місцях. Це призвело до зниження опору і збільшення струму, що проходив крізь розчин, спричинило його кипіння, і робота зупинилася. Де тут причина? — постало питання перед Глюком. Відповіді недовго було йому шукати. До встановлення станції бездротового телеграфу ванна працювала справно. Вона вийшла з дії аж тоді, як установили ту станцію. Отже, все це станція завинила. Але в який спосіб? Він скоро це собі з'ясував. Якщо від електричного розряду може спрацьовувати когерер на відстані трьох тисяч миль через океан, то вже напевно до такого самого ефекту вій може призвести в кепсько ізольованих контактах у ванні на відстані яких чотирьохсот футів.

Тоді Глюк і облишив над цим мізкувати. Він тільки відремонтував ванну і працював

далі в гальванопластиці. Та потім, у тюрмі, він пригадав той випадок, і в голові йому блискавкою промайнула думка, яке це велике відкриття. Адже він на порозі створення безгучної таємничої зброї, яка допоможе йому помститися над усім світом! Його великий винахід, який помер разом із ним, полягав у тому, що пін міг давати напрям електромагнітним хвилям. То була проблема бездротового телеграфу, ще й досі не розв'язана, але Еміль Глюк, сидючи в тюрмі, розв'язав її. А опинившись па волі, він і приклав її до діла. Все було дуже просто: треба тільки належно скерувати силу, якою він володів, навести іскру на пороховий погріб у форті, на військове судно або па револьвер. На далекій відстані він міг не лише викликати порохові вибухи, але й спричиняти великі пожежі. Зовсім випадково з його вини розпочалася велика пожежа в Бостоні; даючи зізнання, він, одначе, зауважував, що то був йому приємний випадок і що він ніколи за тим не жалкував.

Еміль Глюк спричинився і до жахливої німецько-американської війни, яка винищила 800 000 чоловік, поглинувши безліч коштів. Всі пам'ятають, що в 1939 році через Пікардський інцидент стосунки між обома країнами напружилися. Німеччина, хоча й скривджена, не бажала війни і на знак миру послала кронпринца та сім лінкорів скласти дружній візит Сполученим Штатам. Уночі 15 лютого ті судна кинули якір у Гудзоні навпроти Нью-Йорка. Тієї ж ночі Еміль Глюк сам із своїм апаратом па борту виїхав катером у море. Катер (як потім доведено) він купив у компанії Роса Тернера, а більшу частину деталей свого апарата придбав на електричному заводі "Колумбія". Але тоді цього ніхто не знав. Знали тільки, що сім лінкорів — через чотири хвилини кожен — один по одному висадилися в повітря. Дев'яносто відсотків команди та офіцерів загинули разом з кронпринцом. Багато літ перед тим американський лінкор "Мен" підірвано в Гаванській бухті[30], і цей факт призвів до війни з Іспанією, хоч ніхто не мав певності — випадково чи зумисне стався вибух. Але не можна було випадковістю пояснити вибух семи лінкорів у Гудзоні через кожні чотири хвилини. Німеччина була певна, що це зробили підводні човни, і негайно оголосила війну. Через шість місяців після Глюкового зізнання Німеччина повернула Сполученим Штатам Філіппіни та Гаваї.

Тим часом Еміль Глюк, злостивий чарівник і зверхненависник, ураганом літав на своєму шляху знищення. Слідів він не залишав. Працюючи вміло, він стирав їх за собою. Його метод був — найняти кімнату або будинок і потай установити там свій апарат, який, до речі, він так удосконалив і спростив, що той займав мало місця. Здійснивши свою мету, Глюк обережно вивозив апарат. Він збирався прожити довге життя, сповнене жахливих злочинів.

Епідемія самострільства серед нью-йоркських полісменів стала справою надзвичайною. То була одна з найважливіших тогочасних таємниць. Протягом якихось двох тижнів понад сто полісменів поранили себе в ногу своїми власними револьверами. Інспектор Джонс не розгадав тієї таємниці, але врешті таки перехитрував Глюка. Він запропонував полісменам не носити револьверів, і більше вже не траплялося випадкових пострілів.

Опровесні 1940 року Глюк зруйнував корабельню на острові Мер. Із своєї кімнати з Вальєхо він послав електричні розряди через протоку Вальєхо до острова Мер. Спершу він скерував їх на лінкор "Меріленд", що стояв у доку біля одного мінного арсеналу. На його передній палубі на тимчасовому великому помості з дощок лежала понад сотня мін. Ті міни призначалося для захисту Золотої Брами. Однієї з них вистачило б зруйнувати десяток лінкорів, а там же лежало тих мін понад сотню. Катастрофа сталася жахлива, але то була тільки увертюра. Глюк запросто послав свої блискавки на берег Меру і висадив у повітря п'ять торпедних катерів, торпедосховище і великий арсенал у східній частині острова. Повернувши знову на захід, він мимохідь зачепив поодинокі склади віддалік берега, потім висадив у повітря три крейсери і лінкори "Орегон", "Делавер", "Нью-Гемпшайр" та "Флориду", — ця остання саме стояла в сухому доку, і той чудовий док було зруйновано разом з нею дощенту.

Страшна то сталася катастрофа, і ціла країна вжахнулася. Та все те було ніщо проти того, що трапилося далі. Пізно восени того ж року Еміль Глюк змів Атлантичне узбережжя від Мейну до Флориди. Ніщо не врятувалося. Форти, мінні склади, берегові оборонні споруди, торпедосховища й різні види арсеналів — усе це димом пішло. Три місяці опісля, серед зими, він так само всіх приголомшив, зруйнувавши північний берег Середземного моря від Гібралтару до Греції. Зойк пройшов по всіх країнах.

В цьому руйнуванні виразно відчувалася дія людська; так само ясно було — через безсторонність Глюкову, — що руйнування чинить не якась держава. Було очевидно, що за цим усім стоять якісь люди, ворожі супроти цілого світу. Жодна країна не почувалася в безпеці. Від цього невідомого й усемогутнього ворога ніяк було захиститися. Воювати — марно; не тільки марно, але навіть небезпечно. Протягом року порохові заводи стали, солдатів та матросів повідпускали з усіх укріплень та суден. На міжнародній нараді в Гаазі держави цілком поважно заходилися обмірковувати проблему загального роззброєння.

Ось тоді й уславився секретний агент уряду Сполучених Штатів Сайлес Банерман, заарештувавши Еміля Глюка. Спершу з Банермана сміялися, але він так добре все обгрунтував, що за кілька тижнів і найбільші скептики переконалися в провинності Еміля Глюка. Одного лише Сайлес Банерман ніяк не міг з'ясувати, навіть самому собі, — чому виникла в нього перша думка про зв'язок між Глюком та жорстокими злочинами. Правда, Банерман у секретних урядових справах перебував у Вальєхо саме тоді, коли сталися вибухи на Мері; правда й те, що на вулицях Вальєхо йому вказували на Еміля Глюка як на чудернацького дивака. Але тоді те не справило на нього найменшого враження. Уже згодом, коли Банерман проводив відпустку в Скелястих горах, коли читав перші повідомлення про катастрофи на Атлантичному узбережжі, він несподівано подумав про Еміля Глюка. У нього в голові одразу ж промайнуло, чи немає чогось спільного між Глюком і цими катастрофами. То була тільки гіпотеза, але вона спрямувала думки в певне річище. Велика річ зародження гіпотези! Це — акт підсвідомої діяльності нашого мозку, феномен незбагнений: так от, приміром, у Ньютона зблиснула думка про закон всесвітнього тяжіння.

Далі пішло легко. Де був Глюк під час катастрофи на березі Атлантичного океану? — запитав себе Банерман. На його прохання йому ж таки доручили це в'яснити. Незабаром він встановив, що Глюк восени 1940 року роз'їжджав уздовж берегів Атлантики. Так само він упевнився, що Глюк був у Нью-Йорку під час епідемії самострільства серед полісменів. Де ж Глюк тепер? — поцікавився Банерман. І тут, ніби на відповідь, прийшла звістка про страхітливі руйнування на середземноморському узбережжі. Банерман знав, що Глюк з місяць тому поїхав до Європи.

Банерман не потребував сам туди їхати. Підтримуючи телеграфом зв'язок із співробітниками європейських секретних служб, він стежив, як Глюк їздив уздовж берегів Середземного моря і як збігалися в часі ці мандри з вибухами на берегових укріпленнях та на суднах. Банерман довідався, що Глюк тепер пливе до Сполучених Штатів пароплавом "Плутонік" компанії "Зелена зірка".

Банерманові вже стало ясно, і, ждучи Глюка, він тільки обмірковував деталі. Допомагав йому Джордж Браун, що працював на бездротовому телеграфі системи Вуда. Коли "Плутонік" підійшов до Сепді-Гук, Банерман пересів з урядового катера на "Плутонік" і заарештував Еміля Глюка.

Потім настали суд і зізнання. В зізнанні Глюк одверто жалкував тільки за одним, а саме: що не встиг усього зробити. Він казав, що й не уявляв собі, щоб хтось міг його викрити, а то б він діяв швидше і зруйнував би в тисячу разів більше. Його таємниця померла разом з ним, хоч тепер відомо, що агенти французького уряду змогли проникнути до нього й пропонували йому мільярд франків за його винахід. Він, одначе, мав силу відмовитись і затаїти секрет електричних розрядів. "Що?! — відповів Глюк. — Продати вам, щоб ви уярмили бідолашне людство і знущалися з нього?!"

Дарма військові міністерства всіх держав у своїх секретних лабораторіях провадили дослід; їм аніяк не вдалося натрапити на слід цього винаходу. Страчено Еміля Глюка 4 грудня 1941 року: отак помер на сорок шостому році життя один з найнещасливіших світових геніїв, людина надзвичайного інтелекту, могутній хист якої замість послужити людям на добро, так спотворився і скалічив, що власник його став найдивовижнішим злочинцем світу.

Витяг з праці містера А. Г. Бернсайда

"Незвичайні злочинці" з ласкавого дозволу видавців, —
містера Голідея та містера Вітсанда.